

Írta: Harangi Andrea

Sajtófotó 1995. Lencsevégen a gyermekek

A MUOSZ és a Magyar Fotóriporterek Kamarájának kiállítását tekinthettük meg a Néprajzi Múzeumban. Viszonylag sok, gyermekeket ábrázoló kép is látható a kiállításon, a politikusok portréi, a politikai események és a sportvilág képei mellett.

A fotókon szereplő gyermekek döntő többsége testi és/vagy mentális és/vagy szociális értelemben kiszolgáltatott, áldozat. Sajnos, ha ezeket a fotókat nézzük, nem tárul elénk túl pozitív kép világunkról. Még akkor sem, ha tudjuk, a sajtó azt hangsúlyozza, aminek szenzáció, vagy hír-értéke van.

A gyermekek tehát áldozatai azoknak a helyzeteknek, eseményeknek a döntő többségében, amelyeket az itt szereplő sajtófotósok megörökítettek

Bánkuti András (HVG) képei a csernobili katasztrófával és következményeivel foglalkoznak. Súlyosan torz testű, valószínűleg szellemileg is erősen fogyatékos gyermekeket ábrázolnak ezek a fotók. Egy torz karú, testű kislányt látunk, füzet van előtte, toll a kezében. Műszálas, világoskék, fodros iskolaköpenyben ül, hajában elmaradhatatlan masnivirág-dísz. Ez a gicces masni mégis pozitív jel a képen, valaki a kislány hajába tette, valaki ezt a kislányt is szépnek álmodja. Amúgy, olyanféle mosoly van az arcán, mint legtöbbször kisiskolás képein, kissé kényszeredett, de tudálékos arckifejezés. A kiállítási tábla másik szélén, egy végtelenül torz testű kisfiú, fehér köpenyes nő karján ül.

Közöttük egy kétfejű kutya fotója. Gyerek és kutya – egyformán torzak, egyformán áldozatai a fényképezőgépnek is, amely kisajátítja torzságukat, képeik színes hírcsokorral teli újságoldalakra kerülnek. A sajnálat és a viszolygás azok az érzések, amelyeket az újságolvasókból és a kiállítás nézőiből kiváltanak ezek a képek. A szerző nem próbálkozik azzal, hogy e kis lények méltóságából bármit is felmutasson nekünk, jellemezze, őket, bennünk a döbbenetet és az irtózatot érdeklődéssé változtassa. Itt a fényképezőgép megerősíti a gyermekek áldozat-létét.

Urbán Tamás (Blikk) Halálfolysó című képe a „hír kategória” első díját nyerte. Négy kisgyermek veszítette életét '95 májusában Csepelen, egy lakástűzben, amelyet közülük a legnagyobb, nyolc év körüli fiú gondatlan gyújtogatása okozott. A másik három testvér csecsemőkorú, három- illetve öt éves lehetett. A kép a halott gyermekeket ábrázolja, akiket egy korboncnok tol az Igazságügyi Orvosszakértői Intézet pincéjének folyosóján.

A kép fő célja szenzáció, viszolygás és borzalomkeltés, az égett, helyenként megfeketedett gyermektetemek fényképezésével. A cím is a szenzációhajhászást szolgálja, szándékos pontatlanságával. Megvallom, a zsűri elismerő döntése előtt értetlenül állok, azt gondolom, hogy a kép, a szülők, hozzátartozók kegyeleti érzéseit sérti, a fotóriporteri etika ellen vét.

Kovács Zita (főiskolai hallgató) fotójának címe: Családkép. Itt is áldozatok a gyerekek, ezúttal elsősorban szociális értelemben. Két cigány kisgyermek ül, illetve fekszik egy ágyon, körülöttük kosz, törmelék a földön. A vakolat több helyen lehullott a falról. Szöveg: „Több éve húzódik a cigány családok kilakoltatása. A felajánlott lakások ellenére ők inkább maradnának.”

A fényképezőgép itt is inkább megerősíti az áldozat-létet, hangsúlyozza azt, a gyerekek ábrázolása nincs eléggé egyénítve, valóban csak áldozatok ők.

Schiller Zsuzsa (Esti Hírlap) Szomolya című képsorozata méltán nyerte el a Fotóesszé kategória I. díját. Nagy képen, egy ócska ház koszos udvarán, biciklivázon ül egy kisgyerek. A kutya és a lomok között két nagyobb cigánygyerek táncol.

Szöveg: „Szomolya kétórányi autótút Budapesttől Eger felé. Valahol, a gazdaságilag összeomlott Borsod megyében, ahol barlangokban, kőbe vájt odúban több tucat család él.”

Ezek a gyerekek is áldozatok, társadalmi életésélyeik meglehetősen beszűkültek, de a fotókon mégsem csak áldozatok. Nagyon érzékenyen van ábrázolva, ahogy a gyerekek otthon vannak ebben a világban. A fotós többnek fényképezi őket szerencsétlen áldozatoknál. Tevékeny, felfedező gyerekek ők, akiknek a léte, a nyomor, a társadalmi előrelátás minimális esélye mellett sem céltalan. A két táncoló gyerek, tíz év körüli fiú és lány, baráti cinkossággal néz egymásra. Közük van egymáshoz és a világhoz, amiben élnek. Létük titkos rendjéből kapott el pillanatokat a fényképezőgép. Közelebb jutunk hozzájuk, megismerjük őket, mégis marad valami a titkukból, ami csak az övék, ezért nem válnak a fotó áldozataivá.

Egy másik képen öt gyerek van a kőbe vájt ház előtt, ketten birkóznak. Arcukon látszik, nem a fényképezőgépnek „dolgoznak”.

A harmadik képen egy anya gyermekét szoptatja, a nagyobbik is ott van mellette. A bútorok ócskák, a mintás faliszőnyeg giccses, de érezzük a meghitt, bensőséges kapcsolatot anya és gyermekei között. Schiller Zsuzsa képei hitvallások e többszörösen hátrányos helyzetű emberek életének értelme mellett.

T. Balogh László (Reuters) a MUOSZ nagydíját és a „zsáner kategória” I. díját nyerte el Szarajevó '95. július című anyagával. Sebesült, árván maradt, evakuálásra váró gyerekek, felnőttek, sajnós köznapi fotói mellett néhány gyönyörű, élettől sugárzó gyermekportrét is csinált a szerző.

Az egyikén két tíz év körüli kislány, egy francia katonával játszik. Barátkoznak vele, megpróbálják kimozdítani alapállásából. A kép szereplői a képen nem áldozatok, mert a valóságban körülöttük dúló háború elől, aminek áldozatai, ha csak pillanatnyi időre is, de önfeledt játékba tudtak menekülni. A derű egy különösen szép példáját sikerült itt megörökítenie a szerzőnek.

Másik két portréja nyolc év körüli fiúgyermekeket ábrázol Szarajevó Óvárosában. Egyikük kutyát ölel magához, kabátjában melegíti. A másikmegszeppent, csodálkozó arccal térdel egy repkénnyel befutott lépcsőn. Ez a lépcső a gyermekkor örök szimbóluma, a titokhoz vezető út. Kezében játékfegyver, egészen olyan, ami bárhol máshol is lehetne az ilyen korú fiúk kezében. Gyönyörűfotók, kiemelve a gyerekeket a háború forgatagából, ha szomorúan is, de saját, öntörvényű gyermekéletüket élve.

Egy fotón mégis egy halott muzulmán gyermeket látunk, fiú és lánytestvére, édesapja és egy orvos állja körül. Egy másik képen a lánytestvért látjuk, amint halott öccse sportcipőit szorítja magához, arcán fájdalom, iszony.

A szöveg a képek mellett a következő: „Alia és testvére, Szabina, a háború első percétől kezdve Németországban tartózkodott. 95. májusában úgy döntöttek, hazaköltöznek, mert már „béke” van. Két hónappal később egy akna halálosan megsebesítette Aliát.”

Itt a halott és családtagjai ismét csak áldozatok, egyik utolsó áldozatai egy háborúnak, a róluk készült néhány fénykép bejárta a világsajtót. Azt hiszem, ezek a képek, amelyeken a kamera nem tesz mást, mint nyomatékosítja az áldozatok áldozat voltát, az újságolvasók és a kiállítás látogatóinak többségében erősebben maradnak meg, mint az általam is elismert portré és zsáner fotók. Ki vagyunk éhezve a szörnyűre, a szenzációra, egy háború utolsó, hiábavaló áldozatai mindig hálás témát adnak újságíróknak, fotóriportereknek.

Bodó Gábor (Vasárnapi Magazin) a Bárka Keresztény Közösség mindennapjairól készített fotókat, amelyekkel a képriport kategória harmadik díját nyerte. A közösség értelmi fogyatékos fiatalok segítségével foglalkozik, a fotós a közösség mindennapjait és ünnepi pillanatait rögzíti. Terített asztal körül ülnek segítők és fogyatékosok, fogják egymás kezét. Az ebédlő barátságos, színes, az emberek láthatóan jól érzik ott magukat.

Egy nagy, sárga lufival játszanak egy másik képen, mosogatnak, kezet fognak vagy éppen táncolnak. A fotós a fogyatékoságukkal együtt élni tudó embereket és segítőiket igyekezett megörökíteni. A szándék tiszteletreméltó, de szerintem a fotók közepesek. Meggyőződésem, hogy az átlag kiállítás-látogató nem emlékszik majd rájuk.

Habik Csaba (Magyar Hírlap) a tököli fiatalokúak börtönében 95. augusztusában megrendezett graffitiversenyéről tudósított képriportjában. Kamasz fiúk láthatók a képeken, műveik előtt. Meglehetősen közepszerűeknek tartom azokat a graffiti irányzatokat, amelyek nálunk meghonosodtak, külföldi albumokban lapozgatva sokkal színesebb, érdekesebb képet alakíthatunk ki erről a műfajról. Magát az ötletet igen jónak tartom, amely szerencsésen találkozott a fiatalok önkifejezési igényével, és a képek mutatják: megszülettek a művek.

Itt sem áldozatok vannak a képeken, hanem alkotók, akik jogos büszkeséggel állnak műveik előtt, saját világot teremtettek.

Az egyetlen fotósorozatot, amely olyan gyermekeket ábrázol, akik sem testi, sem mentális, sem szociális értelemben nem áldozatok, Asztalos Zoltán (MTI) készítette, aki a kőbányai Újhegyi uszodában évek óta folyó, csecsemők számára tartott úszásoktatásról tudósított.

Hát ennyi az, ami a gyerekek világából megjelenik a sajtóban és a kiállításon. Nem kevés, de nem is sok. Hiányolom a viszonylagos testi, lelki, szociális biztonságban felnövekvő gyermekek képeit.